СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXXII. | Число 75. | Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 31. марта, 1924. | VOL. XXXII. | No. 75. | Jersey City, N. J., Monday, March 31, 1924. | THREE CENTS

Кулидж примусив Догерті до резиґнації.

ВАШІНҐТОН, 28. марта. — Президент Кулидж заявив свому міністрови судівництва Догерті, що його дальша присутність в кабінеті міністрів є компромітуюча для уряду та републиканської партії, даючи йому в той спосіб до зрозуміння, що його резиґнація бажана для уряду й партії.

Діставши таку заяву, Догерті сейчас зрезиґнував, а опісля видав заяву, в котрій каже, що його приятелі є боягузи та люди без засади, які не вміють постояти за правду та за свої переконання.

Кажуть, що Кулидж не годився з Догерті в справі домагання сенатового комітету щодо предложення потайних документів департаменту судівництва. Як відомо, Догерті був проти такого предкладання, тоді як Кулидж мав заявитися за предложенням.

СЛІДСТВО В СПРАВІ ДОГЕРТІ ПЕРЕВЕДЕТЬСЯ ДАЛІ.

ВАШІНҐТОН, 28. марта. — Сенатовий комітет, що веде слідство в справі ґенерального прокуратора Догерті, заявив, що слідство буде вестися далі мимо резиґнації Догерті зі свого уряду.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ ПРЕДМЕТОМ НАПАДІВ У СЕНАТІ.

ВАШІНҐТОН, 28. марта. — Позбувшися міністра судівництва, противники адміністрації в сенаті звертаються тепер проти секретаря скарбу Мелона. Демократичний сенатор Меккалер вніс зараз по резиґнації міністра судівництва резолюцію, в котрій домагаеться слідства, чи секретар скарбу Мелон займає свій уряд правно.

Републиканці тепер сподіються, що демократи будуть старатися нападати за порядком на одного міністра за другим.

СВАРКА В НАФТОВІМ КОМІТЕТІ.

ВАШІНҐТОН, 28. марта. — Межи сенатором Волшом з Монтани, що був головною пружиною нафтового слідства, та сенатором Спенсером з Мезури, що став головою нафтового комітету сенату на місце сенатора Ленрута, прийшло до сварки через те, що за стараннем сенатора Спенсера комітет покликав був на свідка брата сенатора Волша, адвоката Джана Волша.

Сенатор Волш заявив, що сенатор Спенсер покликав його брата на те, щоби серед суспільности викликати враження, що Волш теж звязаний з нафтовою аферою, хоча Джан Волш зізнав, що він не звязаний ані безпосередно ані посередно з арендами федеральних нафтових земель.

ВЕЛИКИЙ ВИБУХ У КОПАЛЬНІ ВУГЛЯ.

ВЕЛЧ, Вест Верджінія, 28. марта. — В копалні підприемства Юкон-Покагонтас Ковл Ко. в місцевости Юконі, в повіті Мекдавелі, случилася підземна катастрофа, жертвою котрої впало 24 майнерів. Причиною катастрофи мала бути підземна експльозія (вибух).

ВЕЛИКИЙ НАФТОВИЙ СТРАЙК В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 28. марта. — Мексиканська Федерація Праці віднеслася до Американської Федерації Праці з прозьбою о допомогу для страйкуючих нафтових робітників у Тампіко. Мексиканська Федерація Праці просила теж о подание до американських ґазет спростовання фальшивих вісток, поширених нафтярами в американських ґазетах, що буцімто нафтові робітники захоплюють нафтові шиби. На ділі, як каже Мексиканська Федерація Праці, робітники просто вийшли на страйк, бо властителі шибів не хотіли вести переговорів з робітничою юнією, відмовляючи їм в той спосіб права до юнійної орґанізації.

РЕВІЗІЇ СЕРЕД ЗЕЛІЗНИЧИХ СТРАЙКАРІВ НА КУБІ.

ГАВАНА, 28. марта. — Поліційні урядники стали робити хатні ревізії в мешканнях зелізничих робітників, що вийшли на страйк. Кажуть, що вони шукають за оружем, котрого робітники мають мати цілі склади.

СТЕЙТОВИЙ УРЯД БЕРЕТЬСЯ ДО ТОРГОВЛІ.

ЛІНКОЛЬН, Небраска, 28. марта. — Стейтовий ґубернатор Чарлз Брайен заявив, що стейтовий уряд готов взятися до торговлі ґазоліною та що при допомозі ріжних громадських та товариських установ він готов продавати ґазоліну по 3 або 4 центи дешевше, як всі нафтові компанії.

ТОРНАДО ВБИВАЄ ЛЮДИЙ.

ШОНІ, Оклагома, 28. марта. — Сильна буря навістила околицю сього міста. Від бурі погибло 8 людий. Торнадо захопило аж по стейт Канзас, звідки теж доносять про жертви в людях.

НОВИЙ ПЛЯН ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ САМОСТІЙНОСТИ ФИЛИПИНІВ.

ВАШІНҐТОН, 28. марта. — Сенатовий комітет для територій предложить повній палаті новий проєкт виріщення филипинського питання. Після сього проекту Филипинські острови малиб остатися під опікою Злучених Держав по 1935. рік, в котрому має відбутися загальне голосовання тубильців над тим, чи вони хочуть самостійности чи вони хочуть далі лишитися при Злучених Державах.

ПОШУКУВАННЯ ЗА ГОРІВКОЮ НА КОРАБЛИ.

Прогибіційні урядники найшли на кораблі Меґентику більшу скількість алькоголічних напитків. Капітан корабля виправдувався, що він не знав нічого про ладунок. Прогибіційний урядник наложив тоді 550 долярів кари на лінію.

ПОДАЮТЬ ІМЕНА КОНҐРЕСМЕНІВ, УМІШАНИХ У НАДУЖИТТЯ В БЮРІ ВЕТЕРАНІВ.

ВАШІНҐТОН, 28. марта. — Слідче бюро конгресу подало нині в перве до публичного відома імена конґресменів, котрих згадувано перед великою лавою присяжних суддів у федеральнім суді в Шикаґо, як він забирався розбирати надужиття в бюрі ветеранів. Сими конґресменами є: Цільман з Меріленду та Ленґлі з Кентакі.

Слідчий комітет палати послів провадив свої допити потайно. Обох конґресменів переслухувано через три години.

ТАКОЖ СТОРОНА ПРОГИБІЦІЇ.

НЮ ЙОРК, 28. марта. — На процесі за нарушенне прогибіційних законів який ведеться тут вже від довщого часу, один Герберт Кац, що колись був майором у американській армії, признався, що він заплатив 22,000 долярів хабара прогибіційним аґентам за те, що вони йому дозволили виробляти законом дозволене пиво та не чіпали його за виріб алькоголю.

КЛЄМАНСО НА „ІНСПЕКЦІЇ.

Ґазета „Крі де Паріс" оповідає таку пригоду Клемансо: Коли в 1906 році Клемансо був іменований міністром внутрішних справ, вибрався зараз на інспекцію бюр міністерства. В першій салі не було взагалі ні одного урядника. В другій таксамо. В третій кімнаті побачив вкінці огрядного добродія — та і цей, опершись ліктями на столі, спав здорово. Товариш Клемансо хотів рбудити цього урядника. Одначе Клемансо здержав його й сказав: „Не будіть його, а то ще й він забіреться!"

РОЗРИВКОВИЙ ЛЬОКАЛЬ — З ВІДЕНСЬКОГО ГОФБУРГА.

Австрійський міністер торговлі випрацював проект, щоби т. зв. новий гофбург (цісарську палату) у Відні перемінити на розривковий льокаль. Цей монументальний будинок був свого часу призначений на резиденцію для австрійського престолонаслідника Фердинанда Есте. При палаті є великий цісарський сад. Для винайму палати розписано конкурс.

ЇДЖ ЗАЯЧЕ МЯСО, КОЛИ ХОЧЕШ БУТИ ГАРНИЙ.

Олександер Северус, римський цісар, був один із найгарніщих людей, яких згадує історія. Справді історія каже, що австрійська цісарева Марія Тереса була дуже ґарна, але знаємо богато гарніщих жінок. Тимчасом, що торкається мужеської краси, то нинішні ілюстровані ґазети приносять більше фотоґрафії жінок, як чоловіків, отже тяжко справдити це. Тимбільше, що ґазети приносять звичайно фотоґрафії славних людей, а як знаємо чоловік понайбільше зробиться славний, коли вже постаріється, колиж є старий то рідко е гарний. Про Олександра Севера, котрого і сьогодня вважають чоловіком незвичайної краси, — історики кажуть, що Северус осягнув цю красу, бо часто їв заяче мясо! Є пословиця, котра каже: „Їдж заяче мясо один, щоби бути гарним сім днів". Отже, щоби чоловік (так і жінка) були гарні й остали гарними — мусіли би бодай раз на тиждень їсти заяче мясо. Пробуйте, щоби переконатися!

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ТРАСПОРТУВАННЯ ЗАМЕРЗЛОГО МОЛОКА.

Молоко, цю неоцінену поживу, тяжко траспортувати на далеку віддаль, так щоби не зіпсувалося. На париській світовій виставі уладили конкурс для транспортування молока на можливо найдальшу віддаль. Вислід був такий: лише одна посилка згідно з оцінкою жірі дійшла у незміненому стані, а саме з **Канади**. Одначе це молоко відіслали в замерзлому стані, а як лише прийшло, огріли його до нормальної температури. Студін (холод) консервує молоко. Спосіб (процедуру) мороження молока удосконалив Коссе. В новіщих часах послугуються ним у ріжних краях, коли молоко розсилають на великі віддалі. У бразилійських гірничих округах охолоджують молоко до дуже низької температури так, що до плинного молока вкидають кусники вже замерзлого молока. Свіже молоко зараз після видоєння науковим способом переоблюють у кусники леду 10—15 кґ. вагою. Десять до дванацять таких кусків кладуть до окремих начинь. Стіни цих начинь є ізольовані, а поміститься в них около 300 літрів. Негайно наповнюють начиння пастерелізованим молоком, охолодженим до 4 степенів Цельзія. Таке молоко може подорожувати 15 до 20 днів. Як прийде на місце призначення, є незмінене і можна його змішати зі свіжо видоєним молоком. Цим що держать кусники замерзлого молока в охолодженім молоці обнижують температуру майже до точки ледоватіння й усувають діяльність бактерій. В Швайцарії осягають такий самий вислід, а свіже, одностайне пастерезоване молоко мішають з молочним ледом від 10 степ. Цельзія в однаковій скількости і якости.

Іменованнє епископа для грецько-католицької церкви в Злучених Державах.

ІМЕНОВАНИЙ О. ВАСИЛЬ ТАКАЧ З УЖГОРОДУ, СТОЛИЦІ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

Часопись „Американсько-Руський Вістник", орґан угроруської орґанізації Соединеннє, з Говмстед, Па., подає у виданню з 27-ого марта с. р. дві телеґрами з Ужгороду, які повідомляють, що папа римський іменував грецько-католицьким епископом в Злучених Державах, о. Василя Такача, дотеперішнього ректора духовної семинарії в Ужгороді.

Далі повідомляє депеша, що посвяченне в епископи о. Василя Такача відбудеться дня 4-ого мая с. р. в ужгородській катедрі.

„Американсько-Руський Вістник" пише, що орґанізація Соединенне робила заходи, щоб по смерти епископа С. С. Ортиньского, котрий був галицьким Українцем, римська столиця іменувала грецько-католицьким епископом для Злучених Держав підкарпатського Русина і вкінці сі заходи увінчались успіхом.

Про нового епископа пише „Американсько-Руський Вістник", що він син священика з угочанської жупи. Ще був малою дитиною, як помер його батько. Родина дала його до гімназії в Ужгороді. Духовну семинарію скінчив у Мукачеві. Висвятився в целібаті і був спершу душпастирем в Лазах, в угочанській жупі. Відтак духовна влада покликала його до Ужгороду на контрольора дієцезіяльних фондів. Вкінці іменовано його ректором духовної семинарії в Ужгороді, на якому становищі діждався номінації на епископа. Тепер має 44 роки.

СТРАЙК В ЛОНДОНІ СКІНЧИВСЯ.

ЛОНДОН, 28. марта. — Премієрови Мекданелдови вдалось довести до порозуміння між робітниками і власниками трамваїв і омнібусів і сим робом нині тутешній перевозовий страйк скінчився.

ПУАНКАРЕ СКЛАВ УЖЕ НОВИЙ КАБІНЕТ.

ПАРИЖ, 28. марта. — Раймонд Пуанкаре склав уже новий французький кабінет. Він обняв премієрство і міністерство закордонних справ, а зі старих міністрів задержав лише двох, а прочі нові люди і майже всі з опозиції. Між ними є Люї Люшер, новий міністер торговлі, почти і телеґрафів, котрий донедавна виступав проти окупації Рурщини. Міністром війни остався Анре Мажіно, а на міністра военної фльоти покликав нового чоловіка Маврикія Бокановського.

ПРО ФІНАНСОВЕ СТАНОВИЩЕ НІМЕЧЧИНИ.

ПАРИЖ, 28. марта. — Комісія знавців під проводом Доса виготовила вже остаточне звідомленнє про фінансове становище Німеччини, яке подасть до прилюдного відома 5-ого квітня с. р.

РОСІЙСЬКО-РУМУНСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ.

ВІДЕНЬ, 28. марта. — Тут зачались нині російсько-румунські переговори. Головною справою переговорів має бути справа суверенности Бесарабії, якої Росія ніколи не признала Румунії.

Кромі того переговори обіймуть справи торговлі і промислу. По заключенню договору обі держави признали-б себе офіціяльно.

БОЛЬШЕВИКИ ОДЧИНЯЮТЬ ВЕЛИКУ МІСІЮ У СІДНІ.

ВІДЕНЬ, 28. марта. — Російський большевицький уряд вважає Відень за важний осередок для своеї пропаґанди і торговлі. Длятого одчинив тут велике посольство з многочисленним штабом і загалом стараеться при всякій нагоді використати своє становище у Відні, як на виставах, конґресах і т. д.

ЕМІҐРАЦІЯ З НІМЕЧЧИНИ ДО АМЕРИКИ.

БЕРЛІН, 28. марта. — Торік виеміґрувало з Німеччини до Америки 120,000 осіб.

ПРОЦЕС ЛЮДЕНДОРФА.

БЕРЛІН, 28. марта. — Присуд у процесі проти Людендорфа і Гітлера має бути проголошений 1. квітня.

Націоналісти в Мінхен ведуть бурливу аґітацію в обороні обвинувачених.

І КОРОЛІВ ТРЯСЕ.

НЕАПОЛЬ, Італія, 28. марта. — Зелізничий поїзд, на якому їхав король Віктор Емануїл, вискочив зі шин. Пасажирів, а між ними і короля сильно стрясло.

КАЖЕ, ЩО ФОРД ПІДПИРАЄ РОСІЙСЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

МОСКВА, 28. марта. — На процесі в Києві проти контрреволюційних заговірників заявила Варвара Виноградова, що американський міліонер Генрі Форд підпирає російські монархістичні орґанізації в Европі, котрі вислали на Україну бувших царських офіцирів для викликання революції.

КАЖУТЬ, ЩО ВИКРИТО ЗОЛОТО В МОНҐОЛІЇ.

ЛОНДОН, 27. марта. — З Пекінґа, столиці Китаю, повідомляють, що російські інжиніри викрили в Монґолії дуже богаті поклади золота. Головно через те большевики хотять тепер мати контролю над Монґолією.

ТУРЕЦЬКИЙ БУДЖЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ.

АНҐОРА, Мала Азія, столиця Туреччини, 27. марта. — Турецький парлямент приняв нині буджет національної оборони в сумі 27,000,000 турецьких фунтів.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і загряницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НАУКА ДЛЯ БАЙДУЖНИХ.

Під таким наголовком один член Українського Народного Союза присилає нам допись, до котрої залучує ще й витинок з американської ґазети з Алентавну, в стейті Пенсилвенії.

Лист свій починає наш дописуватель словами:

„Сталася тут в Алентавні, дня 22. марта сього року страшна подія. Під колесами зелізничого поїзду погиб наш земляк Антін Паньків."

Залучений витинок описує подію докладно так:

„Подія сталася в суботу раненько, коло три чверти на пяту годину, на початку вулиці Олен стріт, на старій лінії зелізниці Лігай Велі. Тяжкий товаровий поїзд сеї зелізниці вдарив там Антона Панькова так тяжко, що сей сейчас помер. У небіщика, котрий походив з Галичини, лишилися жінка й трое дітей в старому краю, куди небіщик збирався їхати з відвідинами зараз після Великодня.

„Чотири роки тому назад," — пише далі американська ґазета, — „Паньків приїхав до Алентавну і від того часу працював у Стар Бейкінґ Ко. Мешкав він у своїх знакомих на Норт Секонд Стріт, а знакомі сі потверджують, що він був ощадний, заробляв гарні гроші яко пекар та посилав більшу часть зарібку своїй родині, що живе в Деревлянах, камінецького повіту, в Галичині.

„В пятницю в ночи він був вільний від роботи. Мав він забавитися у одних знакомих і перед опівночю вибрався з поворотом домів.

„В суботу рано, коло три чверти на пяту годину, старим зелізничим тором їхав тяжкий вуглевий поїзд. Після свідоцтва машиніста, поїзд їхав зі скоростю яких 16 миль, бо їхати треба було під гору. Нагло машиніcть побачив на торі чоловіка, сидячого на шині або на порогах тору, з головою опертою на руки. Машиніст пустив у рух задержуючі мотори, але було вже за пізно. Поїзд задержався аж кілька ярдів далі. Машиніст і трейнмени витягнули зпід поїзду страшно покалічене тіло Панькова.

„В кишені його сурдута найдено посвідку на заплачений завдаток на обезпечення в одній асекураційній компанії та фотоґрафії його жінки та трох його синів."

Справа посвідки замітна. Ґазета догадується, що його певно відвідав кілька днів тому аґент асекураційної компанії та намовив заасекуруватися. Паньків зложив був завдаток, але поліси не дістав та помер необезпечений.

Член Українського Народного Союза, котрий подає нам вістку, кидає дальше світло на сю справу:

„Небіщик не належав до жадної орґанізації, бо був байдужний і говорив, що ще має час приступити до запомогової орґанізації, бо він ще не вмирає."

Такими словами відправив він свого земляка, як сей намовляв його приступити до Українського Народного Союза, але, як се звичайно буває з нашими людьми, він дав намовитися чужому та згодився приступити до чужої асекурації. Але якраз тут, як се знова звичайно буває з нашими добрими рахмістрами, перерахувався. Перерахувався, бо робив рахунки зі смертю, котра рахунків не знає. Він помер з посвідкою асекураційної компанії в кишені. Він асекурації не дістане, хиба зворот завдатку. Колиб він був обезпечився в Українськім Народнім Союзі тоді, як йому радили свідомі Українці, то нині родина булаби обезпечена і дісталаби від Українського Народного Союза гарну суму гроша.

Небіщик любив свою родину. Се видно з того, що він був пильний, що посилав свої зарібки родині та що носив коло себе фотоґрафію своєї жени й дітий. Однак, не можна сказати, щоби його любов була така розумна, як вона була сильна. Колиб жінка й діти, котрих фотоґрафії він носив при собі, дістали тепер по його смерти не свою фотоґрафію назад, але тисячку долярів від Українського Народного Союза, то всі зналиби, що небіщик любив свою родину сильно і розумно.

Наш дописуватель закінчує:

„Отже, дорогі родимці, як бачите, нема що зволікати й бути байдужним. Коли не належите ще до Українського Народного Союза вступайте нині й сейчас. Тепер у Вас добра нагода, бо тепер приймають до Українського Народного Союза без вступного."

В. ВИННИЧЕНКО ПРО ПОЛОЖЕННЄ В РОСІЇ І НА УКРАЇНІ.

(Докінчення).

Большевики стараються поліпшити свою становище здобуттєм признання за кордоном. З того приводу серед еміґрації закордоном, особливо серед еміґрації російської, іде велике хвилювання: „Визнавати, чи не визнавати", хоч се і не від них залежить, бо не голос еміґрації вирішить се питаннє, а інтереси тих країн, які заступають Муссоліні, Пуанкаре і т. д.

Для нас Українців сього питання нема, як нема для нас того уряду, який тепер веде переговори з европейськими державами про признаннє. Для нас він не існує. Се окупаційна влада, яка захопила Україну насильством і баґнетами та кровю і нагаями тримає у своїх руках. **Сього уряду,** чи признає його Европа, чи ні, український нарід, **Україна, не признає.**

Порівнуючи сучасне становище Росії й України, референт знаходить, що **становище на Україні далеко гірше ніж в Росії,** тому що крім всього іншого має в соіб ще й національний елемент.

Російська Комуністична Партія, тримаючись методів централізму та абсолютизму, тримає у своїх руках цілу Україну і для утримання у своїх руках всієї влади, висилає туди своїх аґентів, здебільшого так звані „отброси", і через те ми помічаємо там вакханалію, розпусту, підкупство і цинізм, які не так часто можна зустріти і в Росії. Мохна сміло сказати, що 70% на Україні в ріжних установах обсаджено **реакційним елементом, людьми, які за царських часів провадили в нас русифікаторську політику.** Всі вони й тепер знаходять собі притулок в „Чека" й інших советських установах. Отже перед нами стоїть загроза захоплення у свої руки влади іменно отою насадженою комуністами реакцією. 1 нашим завданнем являеться: **підготовити наші сили до того моменту, коли большевики будуть падати.** Нам треба підготовляти свої сили і відкинути всякі орінетації на Европу, бо се, як зазначує референт, є гальмованнем нашої власної волі.

Тільки **орієнтація на власні сили** поставить нас на ноги. Тою силою референт вважає єдиний революційно-демократичний національний фронт.

Переходячи до характеристики реальних вимог сучасного моменту, референт знаходить, що тепер українська демократична еміґрація в певній своїй частині повинна **їхати на Україну.** Всі елементи, що почувають себе тут тяжко; що мають тугу за рідним краєм, повинні вжити всіх зусиль, щоб їхати на Україну і братись до роботи. Не до „сменовеховства", закликає референт, бо „сменовеховство" се свідоме зпродуваннє себе, се щире служеннє своїм панам з апевні матеріяльні вигоди.

Одначе, закликаючи еміґрацію до поїздки на Україну, референт застерігає, що люди, які були заанґажовані в минулому і займали відповідальні становища, їхати не повинні, бо даючи підписку про невтручаннє в політичне життє України, вони тимсамим гальмують справу і вносять деморалізацію. **Тому поїздку М. Грущевського можна вважати тільки за вчинок шкідливий.**

Спиняючись на тому, якої позиції слід там придержуватись тим, що виїдуть на Україну, референт знаходить, що в сей час єдиним кличем мусить бути **„радянська влада",** але основана **на принципі виборности.** Ся позиція підтверджуеться і постановами Трудового Конґресу, що відбувся 1919 р.

Референт закінчує під оплесками авдиторії закликом до мужнього і сміливого будування вільної незалежної України без хлопа і пана.

Після 10 мінутної перерви відкрито дискусію, в якій приняли участь Феденко (у с. д.), Роздольський, Шулевський, Білокриницький (всі три комуністи-большевики), О. Лотоцький (соціяліст-федераліст) і І. Мазепа (у. с. д.).

Відповідю питаючим, в якій В. Винниченко держався позиції реферату, закінчились дебати біля 12. години ночі під гучні оплески авдиторії. — (У. П. Бюро).

ВСІ ВРАЗ!

(Допись з Перт Ембой, Н. Дж.)

Культурний і добре зорґанізований нарід, коли упаде у вороже ярмо, не здаєсь на ласку чужим миротворцям. У них нема ріжних орієнтацій, партій що взаїмно себе поборюють. Они замість орієнтацій і поборювання себе звертають свої сили на ворога. Та спільна сила, спільний фронт, являються сильнійшими, чим величезні ворожі війска і армати. Ся спільна витревалість, помимо всіх перешкод, заведе їх до повної самостійности їх народу. Світ мусить числитись з таким народом.

Чи так є у нас? Великий сорок міліоновий наш нарід український, котрий має кращу культуру від наших ворогів, кращу минувшину, найбогатший в Европі край, єсть доси в неволі імперіялістичних наших сусідів.

Український народ дав доказ світови, що він може сам господарити на своїй власній землі. Тим доказом було проголошенне в 1917 р. У. Н. Р. на чисто етноґрафічних українських землях. Однак нахабні зайди Москалі і Ляхи знищили У. Н. Р. і український народ запроторили в московсько-ляцьке й румунське ярмо. Україна дісталась в неволю. По тільки змаганнях за волю, по морю розлятої української крови, дісталась знову в пазурі давних окупантів. Московський червоний деспотизм, слідами царського деспотизму огнем і мечем винищує все, що українське. Ляцькі окупанти Галицької України роблять те саме, змовившись з Москвою винищити український нарід: знищити рідну школу, скольонізувати українську землю зайдами москалями і ляхами і таким чином запанувати над богатою українською землею. З України приходять трівожні вісти про звірства окупантів. З Галицької України приходять щораз страшнійші вісти про мордованне, арештуванне наших братів і сестер. Про сі звірства довго не буду росписуватись, бо кождому вже відомо, а скажу лише: Чи так далі має бути? Чи для нас вже все пропало і спускатись дальше на дно? Чи та розлита українська кров по всій нашій земли має піти на дармо? Чи ті могили, що від Карпат аж по Дон застелені героями, які боролись за вільність мають піти на марно? Чи сі жертви ляцького розбою наших замучених по тюрмах братів і сестер останутъ не пімщені?

Чи маємо мовчки чекати, аж поки нові жертви прийдуть ляцького і московського розбою? Ні! А коли ні, то до боротьби. Не чекати, аж роса очи виїсть, нім сонце зійде. До боротьби за державність потреба сильної орґанізації, єдности і карности. А у нас що єсть? Маю на увазі нашу українську еміґрацію в Америці і Канаді. Кілько давалось тут починів до такої орґанізації до боротьби за волю! На вільній земли Вашінґтона ми маємо змогу продовжати дальшу боротьбу, бо тут нема ані ляцького жандарма ані московської червоної нагайки, щоб нас спиняли у наших визвольних змаганнях.

Почин до такої орґанізації дало вже Обєднаннє Українських Орґанізацій в Америці. Чомуж всі Українці в Америці, без огляду на релігійні чи партійні переконання не згорнуться біля Обєднання у карну армію? В нас єсть сила, лише спить. Що ми доси не скинули з себе вороже ярмо то се завдяки нашій байдужности.

Ми замість спільного фронту утворюєм ряд ріжних партій, що взаїмно себе поборюють і замість вірити у власні сили, одні чекають на аліянтських миро творців, а другі орієнтуються на большевиків. Під теперішню хвилю найгіршим нашим лихом є орієнтація на чужих. З сего лиха мусимо вилічитися, бо ані аліянти, ані червоні не дадуть нам Вільної України, як ми самі її не здобудемо. Міжнародне право (справедливе) нині не істнує. Істнує право кулака.

От маємо наслідки орієнтації: Імперіялістична Росія перехрещена тепер „большевією", завоювавши Україну, під покришкою визволення робітництва, огнем і мечем винищує все, що українське. Сам Іван Грізний не міг доконати такого чуда, як Ленін, Троцький, проливаючи море української крови. А коли побачили що не в силі убити українського духа, взялись на способи.

Ворог знає, що з свідомим народом, котрий бореться за свої святі права не можна відразу скінчити і побороти його. Проте він пускає своїх на своїх. Тут червоні окупанти, коштом українського добра, коштом української пшениці, коштом української крови, розпочали шалену пропаґанду між українським народом на Україні і на еміґрації, кидаючи між народ кість розлому, обіцяючи золоті ґори, Червону Україну з Нахамкесами, Хаїмами на чолі і другі грушки на вербі в червоно жидівським царстві Леніна. Не минула ця зараза і нашу українську еміґрацію в Америці, де за московські гроші українські яничари почали свою службу собачу в користь проклятих червоних зайдів на українській землі, добиваючи святу ідею визволення України. В своїй гадючій пресі, що друкується в українській мові, нападають на все, що українське.

Подібно роблять і Ляхи. Коли не змогли побороти свідомого українського народа, взяли собі до помочи наших Яцкових, Твердохлібів, Ількових і Ко., і сі сповняють собачу службу вірнійше чим який ляцький патріот.

От тут сповняються слова нашого батька Шевченка: „Свої діти гірше Ляха її роспинають".

Правда Батьку, роспинають, і ще здирають з Неї полатану сорочку.

От в переломову хвилю, коли нам треба зрівнати свої сили, ворог кинув між нас роздор і ріжні орієнтації.

Московські окупанти В. України і ляцькі окупанти Гал. України, подавши собі руки, поділились українськими землями, а щоб наш нарід не міг встати до боротьби, кинув на него свої юдові кличі. Ніхто так не сповняє службу собачу ворогам як свої яничари. От возьмім тут в Америці. Деб не зачалась яка праця в справі помочи Рідному Краєви, Рідній Школі, там зараз наші збольшевичені яничари розбивають віча, а їх „архієреї св. Комуну" несуть під пахою парцеляції ґрунтів, фабрики і другі грушки на вербі. Не давайте гроші на Рідну Школу — ґорлають большевицькі аґенти. Не давайте помочи У. С. Стрільцям, бо то чорносотенна армія бандити, бо вони хотять Вільної України без Леніна і Троцького! Давайте нам, а ми разом з польськими робітниками визволимо світовою революцією Галичину і прилучимо її до красшого червоного ярма. Наслідки із сего маємо, що тут замість зібрати свої сили на ворога у нас повстає поборювання себе і орієнтації на поміч чужих, а то й ворогів. Світ бачучи, що ми сваримось, дав нас у вороже ярмо для дальшої науки. Ми не віримо в свої сили, а спускаємось на ласку ворогів. Ся дальша зневіра і орієнтація поведе нас до більшої катастрофи. Чи так далі має бути?

Ні! і сто раз ні! Услухаймо голосу Шевченка: „Вставайте, кайдани порвіте!"

Час вже направити старі гріхи, а взятись до дальшої праці слідами борців наших. Для нас боротьба не скінчена. Даремно Москалі і Ляхи радіють, що вже погребали Вільну Україну. Вона живе і жити буде в серцю кождого щирого Українця і Українки.

Не поможуть ворогам ні тортури, ні ростріли, ні червона московська пропаґанда, коли гнів українського народа запалає по всій Україні проти зайдів. Тому від сеї боротьби не сміє нас спинити ані Версальський договір, ані рада амбасадорів з 14. марця м. р. Не надіятись на большевицьких окупантів не надіятись на чужих миротворців чи вони звернуть нам наше зрабоване добро чи на дальше признають ворогам. Признаннє України мусить бути перше від нас самих. Тепер переживаємо хвилю, коли наші вороги над берегом пропасти. Большевія упадає; їх провідники один за другим конають. Польща вже мало що животіє, обївшись чужими землями. Нам вистарчить лиш сильний подув укр. вітру, щоб трутити їх в пропасть і визволитись раз на завсігди з неволі. Тому всі як один згорнімся біля Обєднання, сеї правдивої щирої української орґанізації, що плянує до одної бажаної нам цілі. Кожда праця на народнім полю мусить іти тяжким шляхом із нерешкодами з боку киринників, однак се нас не сміє спинити. Рільник, бажаючи, щоб його ріля принесла бажаний плід, мусить мати чисте поле і засіяти доброю пшеницею. Таксамо наша праця мусить мати чисте українське поле. Киринників, збольшевичених Українців, коли не навернуться до українського народа, виключати з ряду українського народа яко зрадників, бойкотувати їх на кождім кроці, не підтримувати їх гадючих прес. Хай замість нас жеруться самі. Коли вони ведуть гадючу пропаґанду поміж українським народом, то чомуж нам не вести своєї свідомої і справедливої пропаґанди, дати світови пізнати про наші слушні змагання. З краю приходять щораз грізнійші вісти про ляцькі тортури, про нові жертви. Кождий прочитає і скаже зле „тай тільки". Про всі зіврства Ляхів над українським народом ми повинні інформувати чужинців — давати до американської преси.

Другі народи мають свої журнали, що видаються в анґ. мові. Мають і Ляхи, де представляють нас перед Американцями в чорнім світлі. Кілько по наших книгарнях є примірників в анґлійській мові „Кровава Книга" (Bloody Book) Чому не дати їх чужинцям? Кожде товариство може закупити скількість і дати до американських бібліотек другим товариствам і розповсюднити їх, щоб цілий світ пізнав, в яке ярмо нас признав.

На останку еще раз, до праці до дальшої боротьби, згорнутись всім до Обєднання Укр. Орґанізацій, щоб не було ані одного Українця, Українки, щоб не вступили до цеї народньої орґанізації. Зробім Обєднаннє могучою орґанізацією, щоб Москва і Варшава задрожала перед ним.

Проч з московсько-польським пануваннєм! Проч з большевицькими аґентами і їх пропаґандою! Хай живе Вільна, Независима Україна! Хай живе Обєднаннє Укр. Орґ. в Америці!

Лесьо Сисин.

СПРАВОЗДАННЄ

з концерту в память Гр. Чупринки з 16. грудня 1923 року.

Заходом комітету українських товариств міста Ню Йорку було влаштовано концерт в память других роковин смерти українського поета Гр. Чупринки. Весь чистий дохід з концеркву і вільні жертви по постанові комітету призначено на створенне фонду імени Гр. Чупринки.

До Українського Громадського видавничого фонду в Празі вислано дня 25. марта 1924 р. триста долярів (300.00) чеками: ч. 02630, 02791, 02792. Оплата девять долярів (9.00).

ПРИХІД:

206 тикетів по 1.00	$206.00
254 тикети по 75 центів	190.50
З продажі квітів	17.37
Жертви	99.00
Разом	$512.87
Видатки	192.00
Остаесь	$320.87

РОЗХІД:

Галя	$ 55.00
Хор	25.00
Український Січовий Базар	18.50
Укр. Січовий Базар, ноти	2.00
Артист Швець	15.00
Артистка п-і Троїцька	10.00
Артистка п-і Шустакевичева	10.00
Артист Троїцький	10.00
Артистка п-і Бойко	5.00
Акомпаніторка п-а Бемко	5.00
Скрипачка Анна Бемко	5.00
А. Борик, сайни	10.00
А. Борик, сценар	5.00
„Свобода", оголошення	10.00
Випозичення вінків і крепа	3.50
Дрібні видатки і кореспп.	3.00

Залишається в касі комітету $11.87.

Спис жертводавців на фонд ім. Григорія Чупринки.

Михайло Пеліх 25.00; Стефанія Абраґамовська, Марія Возняк і Марія Тимцюраківна по 5.00; Павло Ґаврис 4.00; Касіян Добрянський 3.00; Анна Мудра, Іван Добрянський, Микола Добрянський, Петро Лещух, Дмитро Ковалів, Іван Марусевич і о. Микола Підгорецький по 2.00; Григорий Кука, Стефан Бздель, Андрій Борак, Григорий Герман, Іван Притка, Евдокія Дерех, Петро Маюк, Вол. Книгиницький, С. Л. М., Т. Балабан, Іван Бабій, О. Коцко, А. Кулик, Ф. Книгиницький, О. Баляс, Н. Ґуга, М. Ґула, С. Пішак, П. Ганчарик, М. Павлик, П. Гладкий, В. Венґер, В. Котурляш, Д. Яворський, Т. Ділик, Іван Мартинець, о. Мих. Лисяк, Мих. Радик, Дмитро Виноградник і Василь Цільник по 1.00; Андрій Шандровський, І. Душук, Е. Якубович і А. Бемко по 50 цнт.; Л. Стандрет 25 цнт.; Н. Н. 10 цнт.; дрібні жертви 5.65. — Разом $99.00.

Іван Марусевич, скарб. Ком.

ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО В НЮ ЙОРКУ

—o—

Достойно і чесно обійшов український Ню Йорк 63-ті Кобзареві поминки. Саля „Народного Дому" показалась знова за малою для всеї публики, що хотіла пошанувати память Кобзаря. Не десятки а сотки людий відійшли з жалем і досадою від каси, не можучи дістати місця. Пора, Нюйорчане, здобутись на салю, достойну культурного народу, деби і продукції виходили величавійше, і публики прийшло би в двоє стільки, і каса через те дала ліпші результати і — що головне — свято було би вповн святом.

Але все таки Шевченкове свято вийшло прегарно та величавійше, ніж колинебудь попереду. Се знак поступу. В виконанню програми взяли участь справді гарні та визначн: сили, яких тепер, завдяки еміграції інтелігентів зі старого краю, маємо стільки, як ніколи передше. У публики-ж замітне було зрозумінне поваги свята, як і зрозумінне для артистичної висоти продукцій.

На програму склались: мішані хори, соля вокальні і скрипкові, тріо з хором, деклямації з Шевченкових творів, святочні промови та на закінченне живий образ.

Мішаний „Український Хор" з Ню Йорку співав сим разом під артистичною орудою п. В. С. Савицького, досвідного музики-дірігента, котрий хоч сам не Українець по національности, зрозумів духа української музики та вивів продукції хорові так гарно, що й на чужу сцену можна би з ними виступити. Хор відспівав дві композиції, звісні вже нашій нюйорській публиці, — Шевченка-Вербицького „Заповіт" та Шевченка-Воробкевича „Думи мої" — а крім того співав три цілком нові річи: кантату „Бють пороги" (Шевченка-Лисенка), тріо з хором „Ой пущу я кониченька в саду" (Лисенка) та „Вечірний Дзвін". Хоч час, який дано хорови і дірігентови для вигладження знаних композицій, а вивчення нових був аж надто короткий (два тижні!), продукції хору випали понад сподіванне гарно. Особливо треба се піднести щодо величавої Лисенкової кантати, яка тяжка до виканння навіть для першорядних хорів.

„Бють пороги", один з найбільших Лисенкових творів, се велика симфонія на два хори, тенорові, барітонові, басові і сопранові соля і дуети та на повну, симфонічну орхестру. І в старім краю, де були до сего сили (хори по 150—200 вправних співаків і добрі орхестри), вивчення сеї кантати було рідкостю. Перш усего вимагає вона дірігента — справдішного і досвідного музики-артиста, що держав би в руках всі голоси, солістів і орхестру, які у свою чергу мають не легку задачу виконати всі нюанси симфонії. Чисельна і голосова сила хору се також важне услівя в виконанню сего музичного архитвору, в якім грім порогів, шум степового вітру, скиглінне чайки, плач за минулим України, грімкий спогад буйної козаччини, погроза ворогови, та проголошенне слави Україні так і чергуються низкою сильних і різноманітних картин і емоцій. Виконанне всіх тих частин кантати, з котрих кожна про себе є перлиною музичної творчости, вимагає сильної динаміки і зіспівання у хору, а гарних голосів, доброї деклямації і драматичної інтерпретації з боку солістів. Тим приємнійша була несподіванка, яку нам зробили хор і дірігент, виводячи безсмертну симфонію великого Лисенка не тільки добре, але прямо дуже добре.

Коли хор в силі яких 50 голосів розвинувся на сцені цвітистим півколом дівочих строїв та чорних мужеських одягів і коли роздались перші акорди фортепяна неначе грізно по порогах спадаючі хвилі, в автора сих стрічок збудилось побоюванн: ануж великий твір Лисенка провалиться осьту, в тій низькій, нересонансуючій, душній гали, виконаний сим невеликим хором робітників-самоуків, ще й без орхестри! Але ось дрогнула батута в руках дірігента і гримнули пороги Дніпрові — ні! хочу сказати — баси. Ось „бють пороги". Басові тони перекочуються неначе грім водопаду і мякнуть; ось „місяць сходить", видко безкраїний степ у його півсяєві. А ось і рефлексія: „нема Січи! пропав і той, хто всім верховодив". Акорди нагло вриваються! Степова глуша; два-три такти мовчанки. Аж тут заплакав ніжно сольо-тенор, неначе заскеглила чайка-мева, кружляючи понад піною порогів. І виводить він плач за козачиною, за минувшиною, та кінчить вибухом тонів у питанню: „де наші панують". Повний хор підхоплює грімко се питанне, тенори висовуються на чоло у розпучливім виклику „де ви забарились?" і хор кінчає першу часть кантати поворотом до громових, ритмічних акордів початку кантати, щоби увірвати в наглім викрику „Верніться!" І знов хвиля мовчанки неначе крик пронісся по степу і пропав. Аж ось глухо виступає сольо-бас — се може говорить! „Не вернуться... на віки пропали..." співає бас у повній трагізму мельодії. Його думку підхоплює на зміну барітон-сольо. Тужна але спокійна його мельодія („Правда може...") се рефлексія самого поета. Рефлексія оживляєсь і барітона заступає сольо-тенор, плачучи, що „не вернеться козаччина..." Рефлексія згущуєсь, поглибляєсь, і тенора заступає бас, що виспівує трагічну долю України („Обідрана, сиротою понад Дніпром плаче..."), та погрожує ворогови („Смійся... та не дуже!"). Голос баса дужчає, росте, могутніє і доходить до апогея в кінцевій фразі ,слава не поляже!", неначе будячи Україну. І вона прокинулась. Наче буря зриваєсь повний хор на вісім голосів:

,Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже,
Що ділось в світі".

Вісім повних голосів жене каскадою у грімкій фузі, пнуться висше і висше, в гору, в небозводй геройської „слави" та кінчать фортіссімом: „і чиї ми діти!" Ту кінчиться друга найтяжша часть кантати.

Трета часть се заокругленне „слави". Сопранові і альтові соля, що виспівують славу укр. думи і слова, з технічних причин пропущено, але остав сам конець кантати: „ось де люде, наша слава, слава України..." Мужеський хор на переміну з жіночим голосять її тріюмфально усему світу.

Вживаються останні грімкі акорди хору враз з акомпаніямантом і настає повна тиша. А за тим, по хвили, зриваєсь буря оплесків. Саля одушевлено висказувала своє признанне великому Лисенкови, дірігентови, хорови і солістам. Саля зрозуміла, що відспівано їй щось величного та могучого та що відспівано се добре, прямо дуже добре, з артистичним закроєм. Се в першій мірі заслуга невтомимого та відданого музиці дірігента, а по нім зарівно хору як і солістів. П. Савицького треба подивляти, що за кілька проб зумів вдунути в солістів і в хор повне зрозуміннє Лисенкового твору та згармонізував їх так, що мимо всіх перешкод і короткого часу достойно вивели кантату. А хорови і солістам належиться признанне, що так скоро увійшли в провідні думки Лисенкового твору і доложили всіх сил, аби виконати його без закиду. Хор — як для сеї кантати — поправді був за малий. Таку кантату повинні були співати всі укр. хори Ню Йорку разом. На жаль — особисті та гурткові чвари перешкодили сему та показались висшими понад почутте пошани для Кобзаря. Але мимо сего „Укр. Хор" вивязався на причуд гарно з трудної задачі. Голоси держались добре — навіть у тяжких фуґах. Правда — скріплено їх солістами, яким також належить слово признання. Всі вони (тенор п. Дадукин, бас п. Карачинців і барітон п. Андріїв) співали дуже добре, деклямуючи як слід, що при сій катетичній кантаті річ дуже важна. На конець належить слово признання акомпаніяторови, що знаменито орудував пяном. Супровід до сеї кантати річ тяжка і є музичним твором сам про себе; писаний він на повну симфонічну орхестру. Акомпаніятор транспонував його на пяно і відограв так, що дав нам до певної міри враження, яке хотів викликати композитор. Кажемо: до певної міри — бо пяно ніколи не може заступити кількадесятьох інструментів орхестри.

Другою новою (для америк. Українців) річию, яку співав хор було Лисенкове тріо з хором: „Ой, пущу я кониченька" — козацька романца до козака, що збираєсь в похід, але перше йде „на пораду"—к отцю, к ненці і к милій. Отець дає йому назад тогож коня, якого козак пустив у сад і каже „не бався, щоб ти з того війска та й не оставсь!" — мати дає йому сорочку і каже те саме. Але мила, що „на рученьках дитяточко носить", каже:

„Ой, на милий, дитятко, забався!
Щоб ти з того війска
Тай і оставсь!..."

А вся та історія переплетена рефреном (хором)

„Війско йде, війско йде
Коруговки мають,
По переду музиченьки грають".

Тріо виконали пп. Дадукин (тенор І), Андріїв (тенор II) і Карачинців (бас) цілком поправно, а хоровий рефрен, що неначе малює марш війска, випав так само добре. Публика оплескувала солітів, хор і дірігента з щирого серця.

Справді тяжко сказати, кому віддати першеньство з артистів, виконавших сольові вокальні точки — чи п-і Бойко, п-і Троїцький чи п. Троїцькому. Вони всі були сего вечера при голосі та співали з серця. П-ні Бойко заспівала на „біс" чумацьку пісню „Ой, ходив чумак сім літ до Дону" ще краще ніж першу точку (Лисенко: „На що мені чорні брови"). Її глибокий мецо сопран так і надаєсь до мельодій траґічного характеру. П-і Троїцька при перших тонах Лисенкового „Плавай, плавай, лебедоньку" мала трохи трему чи може духоти на сали спиняли її голос, але за те середина і конець сеї пісні, а так само Матюка „Веснівка" випали пречудово. П. Троїцький співав дві пісні, обі небіщика Січинського „Із сліз твоїх, любко", і „Не співайте мені сеї пісні". Обі композиції неначе написані для ніжного тенора п. Троїцького і він виконав їх дуже гарно. Вкінци п-і Бойко і п. Троїцький співали дует: „Коли розлучаються двоє". Їх голоси — глибокий п. Бойко і віоліновий п. Троїцького — творять разом гарний контраст і дует нагороджено щирими оплесками, як взагалі солістів справді заслужено оплескувано і викликувано.

Кульмінаційною точкою вечера під оглядом артистичним був безперечно виступ артиста-скрипака п. Придаткевича, що прибув недавно з Европи, маючи за собою вже імя здобуте, в Відни, Берліні і т. д. Війна брутальною рукою перервала артистичну карієру сего музика і він стратив як жовнір довгі літа на війні австрійській, опісля українській. Автор сих стрічок, що чув і подивляв перші артистичні продукції п. Придаткевича ще до війни, мав нагоду бачити його так само як енергійного, ідейного і службовитого офіцира української армії. П. Придаткевич не відмовив свого виступу і на скромний сали „Нар. Дому" та заграв нам так, як там ще ніодна скрипка не грала. Се з Божої ласки мистець. Його скрипка співає найніжнійшим голосом, його удар руки певний і викінчений, його пяніссіма перфектні, його форта сильні і рішучі, той його струн чистий як слеза, його інтерпретація знаменита. Він грав Чайковського славну „Меланхолійну Серенаду", а опісля Ніжанковського „Вітрогони" (писане первісно на пяно) в своїй-же власній перерібці на скрипку. Годі в короткій рецензії розводитись над музичними замішностями обох творів і над тим, як п. Придаткевич розуміє їх. Треба сказати коротко, що п. Придаткевич припарував салю. Його нагороджено оба рази ентузіястичними оплесками і викликувано вперто. Але чародій струн рівнож вперто не появлявся більше і публика, що закохалась в його скрипці від першого удару смика, мусіла погодитись з тим. П. Придаткевичу належить за його виступ справдішня подяка не лиш як артистови, але як і жертводавцеви. Як нас поінформовано, він жертвував ввесь свій гонорар за сей виступ на Наукове Т-во ім. Шевченка у Львові.

Крім п. Придаткевича грали на скрипці п-а Бемко, звісна добре нюйорській публиці симпатична скрипачка. Вона грала знану композицію Чеха на повне вдоволенне публики і музичних знатоків. Її гри слухали з приємностю. Вона збирала заслужені оплески. На „біс" п. Бемківна грала „Закувала та сива зазуля" транспоноване на пяно. Публика все любить сю невмиручу мельодію і — чи співає її хор чи грає пяно. Тим більше, коли її виконаєсь з життем.

Остає ще сказати кілька слів про деклямації, промови та живий образ. Деклямували п-а Ст. Абрагамовська („Чигирин") і п. І. Жовнір („Червоний бенкет" з „Гайдамаків") з зрозуміннєм та збирали оплески. Доброю прикметою деклямацій було, що не були за довгі, як то часто по наших концертах буває. Промови були дві: першу, характеризуючу загально творчість Кобзаря, виголосив д-р Цегельський, другу, що звертала головно увагу на значінне ідеольогії Шевченка під теперішню пору п. В. Кедровський, що недавно приїхав з Европи. Промови були короткі але змістовні — і тому вислухано їх з очевидною увагою. „Живий Образ" укладу п. І. Базяка, представляв воскресаючу „Україну" (п-а Кат. Дрозда), що знимаєсь з синьожовтим прапором в одній, а мечем в другій руці. Селяне, козаки, жінки і діти зриваються на її поклик, вдивлені в синьо-жовтий прапор. А між ними і інтеліґент в чорнім, вечірнім одягу, віддає честь Україні. При виставі образа загремів чимн „Ще не вмерла", який вислухано стоячи, таксамо як стоячи вислухано „Заповіту" на початку вечера.

Піднесені духом і вдоволені з артистичного бенькету розходились участники доміи з враженнєм, що були на справдішнім святі. Вони справді винесли з сего вечера чимало піднеслих вражінь і споминів, як і годиться на Шевченкові поминки. І комітет свята також вдоволений, що може Науковому Т-ву ім. Шевченка післати півтора сотки долярів.

Учасник.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

І. том.

СПОГАДИ.

XII. (1900—1903).

(40)

Кононівка. — Сусіди землевласники: Репнін, Катеринич, Абросімови. — Селяне і відносини з ними. — Заснуванне Кредитового Товариства. — П. Оправхата.

Кононівка, колишня власність потомка українського козацького старшини Лукашевича, лежить в 20 верстах від м. Яготина, маєтку князя Репніна, у якого в 40-х роках минулого століття проживав Шевченко, малюючи портрет князя і з дочкою якого він, як відомо з його біоґрафії, зприятелювався. Проживаючи в Яготині Шевченко часто бував у сусідніх панів Закревських в с. Березова Рудка, у Волховських в Мосевці, де ще недавно я бачив видряпані на кактусі самим Шевченко його ініціяли. Одного разу, як росказують старі Кононівчане, Лукашевич привіз в Кононівку разом з собою Шевченка з Яготина; коли вони ввійшли в передпокій Кононівського будинку, то побачили, що слуга, який повинен був зустріти їх, спав собі сидючи на ослоні в передпокої. Пан Лукашевич так розлютувався на слугу, що розбудив його ляпасами по обличчю. Побачивши це Шевченко повернувся і вийшов з передпокою і пішов до воріт. Лукашевич вибіг за ним, прохаючи його вернутись, але Шевченко, махнувши рукою, пішов пішки до Яготина. Сей епізод відомий з біоґрафії Шевченка, але не одмічено де він трапився. Яка велика сила духа була у нашого національного ґенія! Мені здається, що й тепер не кожний з нас мав сміливість в подібному випадкові зробити такий благородний жест якомусь сучасному можновладцеві, яким був тоді великоземельний властитель сотень „душ", дідич Лукашевич, для недавнього „крепака" Шевченка.

Згадуючи про Яготин, треба росказати про одну історичну подію, що звязана з імям князя Репніна.

Під час польського повстання 1830 року, мобілізовано було „малороссійських" козаків, що й досі ще є на бувшій Гетьманщині, то-б то на Полтавщині та Черніговщині. Коли скінчилося те повстання і козаків пороспускали по домах, то тодішній „Малороссійський" ґенерал-ґубернатор кн. Репнін, часом збірав тих козаків в Яготин на паради, милуючись їхніми вправами на конях. Про це донесено було цареві Миколаю І в такому освітленню, що Репнін готує українське військо для повстання в надії стати Гетьманом. Миколай І, наляканий недавнім польським повстанням, увільнивши Репніна з посади ґенерал-ґубернатора, звелів йому безвиїздно пробувати в своєму маєтку Яготині, а мобілізованих козаків послав завойовувати Кавказ. Згодом цим козакам одведено землю для поселення по р. Тереку, а для нежонатих зроблено на Полтавщині та на Черніговщині рекрутський набор дівчат козачок. Можна собі уявити який тоді лемент і плач був на тій частині України! Але нічого не помоглося і набраних дівчат спроважено на Кавказ і там повінчано з козаками. Робилося це, як росказував мені один старий Терський козак в Пятигорську, — просто: один писар по реєстрові викликав козаків, а другий — дівчат і тут їх, незнайомих між собою, вінчали попи в церквах десятками пар заразом.

Терські козаки і досі зберегли чисту українську мову, а з домішкою черкеської крови виробився у них такий гарний тип, що Терські козачки славляться своєю красою на ввесь Кавказ, на що звертали особливу увагу всякі великі князі, коли приїздили на Кавказ.

При сій нагоді роскажу й про сина князя Репніна, мого сусіду по Кононівці, що я чув від гр. Келлера та инчих. Він не кохався в казацтві, як його батько, а шукав собі инших розваг. Подорожуючи закордоном і побачивши на якомусь озері тоді ще новину — паровий катер, задумав він здивувати ним і Полтавців на своїм величезнім озері. Ще ґраф Румянцев, за цариці Катерини, властитель Яготина, безплатними козачими руками, перегатив річку Супой величезною греблею і таким робом зробив собі озеро площою щось більше тисячі десятин (гектарів). Задумано — зроблено. Купив собі князь катер і чужоземні машиністі і монтери привезли його залізницею в розібранім стані до Київа, а відтіля до Яготина саньми, бо Київо-Полтавської залізниці ще не було. Цілу зиму вони складали той катер, їли й пили, як пани, з княжеського столу. Весною на день спуску катеру на воду, князь закликав духовенство відслужити молебна і запросив сусідніх панів на сю дивовижу, бо тоді ще й на Дніпрі не було парового судоходства; а народу з околишніх сіл зійшлося видимо-невидимо. Поставили катера на колодки, запрягли скілька пар волів і покотили до озера. Поки воли йшли по сухому, то легко тягли катер, а коли передні пари постепенно входили в воду, то нарешті задні не могли його двигнути; не змогли і люде допомогти, бо беріг був мулький, грузький, то так до пізнього вечора не змогли спустити катера на воду, а тільки докотили його до води. Рішили другого дня спустити його в иншому місці, де беріг твердіщий. Народ розійшовся по селу на начліг, а запрошені пани — вечеряти до князя, і вже перед світом пороcходилися спати по кімнатах, яких у князя побудовано для гостей, як номерів у великому готелю. Не встигли гості ще позасипляти, як почули крик, що „пароход" десь щез. На дворі почало вже розвиднятись і коли гості повибігали на беріг, то побачили, що все озеро вкрито човнами і люде штилями шукають на дні катера; треба сказати, що в Яготині мало не кожний селянин має човна для рибальства. Виявилося, що вночі повіяв вітер і хвилі, набігаючи до катера, потрохи посовували його за собою, а коли він увесь став на воду, то течія понесла його до опусту, де він, вдарившись з розгону об ледоколи, дістав пробоїну і пішов на дно. Де-хто казав, що то збиточні парубки допомогли хвилям... Так воно, чи не так, а катер той і досі там, бо дешевще новий придбати, як цей водолазами добувати, але у князя відпала охота до флоти.

Задумав він тоді збудувати фабрику голяндського (голендерського) полотна, бо на цілинних землях добре родив льон. Наїхали чужоземні інженери — збудовано цеглину фабрику, встановлено машини, насіяно безліч десятин лену і нарешті звезено його і поскладано у величезні скирди (стирти) навкруги фабрики. Знов князь скликав духовенство, запросив панів на посвячення фабрики, але й на сей раз не довелося йому похвалитися европейською культурою: в ніч перед освяченням занялися стирти льону і вся фабрика згоріла; зостався тільки височезний комин, який і досі видно, коли переїздити залізницею ст. Яготин.

Слідство виявило підпал з усіх боків, але паліїв не знайдено, бо селяне поставилися до фабрики як до ворога свого, що відбірати-ме від них те волокно з лену, що вони з дідапрадіда брали собі, а зерно віддавали князеві.

Другий мій сусід М. Катеринич, був, як казали пригульним сином царя Александра II, та він таки справді був дуже подібний обличчем до нього, але меньчий на зріст. Мені оповідав згадуваний вже мною філософ В. Лесевич теж пирятинець, що батько цього Катеринича зводив свою жінку, дуже гарну паню, з царем Александром II, коли той приїздив у Пирятинський повіт на смотр війска; результатом чого і зявився на світ оцей Катеринич. Цар, через свого фліґель-адютанта держав його до хреста і до самої смерти своєї, в день іменин свого похресника, присилав йому, відповідно його вікові, дарунки, а номінальний, чи юридичний батько говорив з гордістю:

— А мій Митрофан царського роду!

Як царський похресник він раз-у-раз користувався ласкою і сина і внука Александра II, але, не мавши великого розуму, далі камер-юнкера, а під кінець життя — харківського ґубернатора, не пішов.

Недалеко від Кононівки в М. Тепловці був маєток княгині Юревської, другої жінки Александра II, родом княжни Долгорукої. Мені оповідав ґраф Келлер, що коли Александер II, роблючи смотр війська, проживав у Теплівці в палаці князя Долгорукого, то зійшовся з його старшою дочкою і взяв її з собою до Петербургу, а коли вона заваготіла, то видав її заміж за Альбединського, зробивши його варшавським ґенерал-ґубернатором, якого московський письменинк Тургенев вивів, під призвіщем ґенерала Ратмірова, в романі „Дим". А коли підросла меньна дочка князя Долгорукого, то зійшовся з тою. Се так вплинуло на старого князя, що він продав свій маєток селянам і виїхав з Росії. Після смерти цариці, Александер II взяв шлюб з цією княжною Долгорукою, давши їй призвіще княгині Юревської і вона відкупила від селян (без їх згоди) частину маєтку свого батька з величезним парком та руїнами палацу.

Найблищими моїми сусідами були Новозибковські кацапи старовіри, чотирі брати Абросімови, що задешево купили три тисячі десятин землі в Кононівці і зо скілька тисяч по сусідніх селах і певні були, що куплять і останню тисячу з садибою, що ще залишилася у пані Черепової. Коли я приїхав купувати Кононівський маєток, то пані дала знати найближчому Абросімову, що приїхав покупець, якиюю дає їй по 180 руб. за десятину. Абросімов, звикши купувати по дешевій ціні, відписав їй цидулкою, що вважає цього купця „несерйозним". А коли я дав задаток, то він, як мені росказувала потім пані, на вколюшках просив її роскинутись зо мною його коштом, а коли вона не згодилася, то так знервувався, що аж заслаб і мусів їхати на Кавказ лікуватися. Натурально, що Абросімови стріли мене, нового свого сусіду, нерадісно. Та й я не мав охоти вести з ними знайомство, бо вони не крючись говорили: „Нѣшто (хиба) хахол человѣк?" і ставилися до селян, гірше як до скотини.

Не мав я охоти вести знайомство і з князем Репніном та царським похресником, Катериничем, а живучи літом в Кононівці, мав зносини тільки з селянами; крім того до мене наїздило багато моїх приятелів, однодумців з української інтеліґенції.

Пізніще, коли підросли діти, то й до них наїздило багато товаришів; разом вони орґанізовували театральні вистави для селян, а потім і сама селянська молодь давала спектаклі не тільки в Кононівці, а й по инших селах. Але про це мова буде далі.

Коли я прожив якийсь час в Кононівці і познайомився з селянами, то довідався, що вони майже всі письменні, а деякі з них навіть і добре, бо в селі була здавна земська школа. Багато з них передплачували Комаровський „Свѣтъ" або дешеве видання „Биржевыхъ вѣдомостей", які після прочитування, роспродували хлопцям на цигарки і таким робом виручали свої гроші. Зелмі у селян було мало, а через те багато з них ходило на заробітки в Катеринославщину, Таврію, на Кавказ, а найбільше в Київ, куди заможніщі возили на продаж курі, яйця та масло, а через те всі вони говорили мішаною російською мовою, і може найбільше через те, що на роботі в Абросімових прикащики та пригінчі, кацапи, сміялися з української мови і вимагали говорити по московському.

Я розмовляв з ними натурально тільки по українському, вони дивувались тому і з посмішкою деякі казали, що так розмовляли їхні діди та баби і намагалися говорити зо мною як-найчистійшою московською мовою, думаючи, очевидно, що я знижуюсь до їхньої мужицької мови. А коли в Кононівку переїхала вся моя родина і вони почули, що ми всі говоримо раз-ураз між собою і своїми гостями тільки по українському, тоді вони зрозуміли, що бачуть перед собою українських панів, які вміють говорити і по московському і на всяких чужоземних мовах, а за рідну свою мову вважають тільки українську, тоді й вони заговорили чистою українською мовою.

(Дальше буде).

В ДОБІ ПРАВА НАЦІЇ

Промова посла Павла Васильчука в соймовій комісії закордонних справ, виголошена 19. лютого у відповідь на експозе мін. Замойського.

Головний чинник європейської політики.

Як головний чинник в європейській політиці з приходом до власти Мекданелда висуваєть ся Англія. Є це не тільки певний здвиг з ліво, але й виключаний стремлінням европейської опінії до покінчення з політикою авантюр, до пацифікації Европи.

Франція, яка відіграла першу ролю в останні роки завдяки своїй непримиренній позиції до Німеччини, з її політикою в Рур та після інтервенційних неповодженнь в Росії, коли кількачастий дріт до Революційного Сходу не витримав, стала ізольованою в своїй політиці і втратила гегемонію. Її ролю знову перебирає до рук Англія.

Мекданелд виразно поставив свої тези заграничної політики Англії: 1) збільшення авторитету і значіння Ліги Народів шляхом введення оставших поза Лігою двох великих держав: Німеччини і Союзу Радянських Републик, 2) розброєння Европи з метою уможливити господарську відбудову Европи. Можливе полагоджения всіх спірних і загрожуючих европейському миру питань дорогою міжнародного порозуміння трибуналу.

Трактати і гноблені народи.

Цілком недвозначно при тому підіймається справа перегляду міжнародних трактатів, які після страшної війни знову зробили з Европи огнедимучий вулькан, що кожної хвилі може вибухнути новою світовою різнею.

При такій ситуації знову робиться актуальною і стає на весь зріст справа пригноблених народів, які завдяки повоєнній перекройці Европи оказалися розрізаними на части. З конечности прийде їх справа на порядок денний міжнародного життя не ва частинно, а повного ареопагу. Найбільше це дотичить Польщі, яка зайняла величезні терени української і білоруської етнографічної території. Таким чином питання національних меншостий в Польщі, будучи справою міжнародного форуму, явно виходить зпоза внутрішніх польських справ помимо її зусиль в противному напрямі. Якеж становище Польщі до всіх питань, які виринають на терені міжнародньої політики, які її позиції там?

Самі найгірші, як це одноголосно ствердили представники всіх польських сторонництв.

Польща і Ліга Народів.

Кожним промовцем залежно від його політичних нахилів і темпераменту добачуються різні позиції. Жалуються панове на безліч ворогів, головне на зручність і „безчельнoсьць" Чехів, особливо мін. Бенеша. Підносили панове, що разом з Францією в вашому серці мусить знайти тепер вже місце і Англія. Незадоволені панове Лігою Націй, а рішуче всі стоїте проти поширення її компетенції, лякаєтесь входу нових членів до Ліги, бо це і без того збільшить вплив там „англьосаської ворожої вам групи, яка є в більшости", як сказав пос. Гарусевіч. Врешті він не міг утримати, щоб не згадати „анонімових чинників" і „ворогів панствовоської польскей елементув", яким ніби самий факт істнування незалежної Польщі є не до приняття. Всі промовці польських сторонництв чомусь говорили про Росію і тільки про Росію мимо того, що на терені міжнародньому виступає Союз Соціялістичних Радянських Републік.

Коротко зачепили по можности найбільше актуальні на міжнародньому терені справи.

„Федеративна" програма і „мирна" політика Польщі.

Чи Польща була і є чинником миру, яку має опінію на Заході і всюди? Вже сам факт широкої експанзивної політики на схід, це своєрідне „Дранг нах Остен", захват українських і білоруських земель ріжними способами, декорованими „федеративними" програмами, говорив якраз противне. Похід Пілсудського на Київ, його кампанія на Львів і Вильно за помічю ген. Желіговського, договір з Петлюрою і становище в Ризі (рижський трактат) хіба тільки деяким з панів може рахуватись як програми або освіта політичні моменти з мату комусь у визволені з під чужого ярма. Було це звичайне посунення можливо дальше на схід під ріжними гаслами, які могли сприяти польським реальним плянам поширення польських границь.

Коли вдалося за помічю Франції, якої довший час і Рада Амбасадорів в Парижі і Ліга Народів були повільним інструментом, добитися признання східних границь, пресловута т. зв. федераційна польська програма зникла, як би ніколи її й не висувалось. Всі польські сторонництва мовчки погодилися на програму інкорпорації. Почалося згідне всепольське гноблення всього українського в межах Польщі. Цю лінію провадили всі польські правительства. Весь сойм, і перший і теперішний, як і ціле політично зорганізоване польське суспільство активно піддержували кожне правительство в його політиці до національних меншостий всіх, особливо територіяльних, — української і білоруської.

Огірчення і загальне незадоволення українського і білоруського майже 10 міліонового населення постановила Польща спаралізувати армією, непомірно високою, понад свій фінансовий стан і численність населення. Лише на цю армію кладеться все завдання удержання штучних границь на сході.

Польща цілий час сліпо йшла на мілітаристичному мотузі Франції. Визнавши в силу сусідської необхідности совіти одною з перших, не хотіла вона причинитися до успокоєння Европи. Навпаки, озираючись на Францію, не війшла навіть в торговельні зносини зі сходом, задихаючись від безробіття і від браку ринків на свої товари, які в жадному разі не знаходять збуту на Заході. Одною з причин звичайно було й те, що Польща була повільною жаданням польських поміщиків, які втратили свої маєтки на Україні і Білоруси. Тримаючись сильно за спідницю своєї „доброї тьоті" Франції, з лицем слухняно звернутим до Парижа, дала себе випередити не тільки иншим державам, як Англії, Італії, але навіть Франції Пуанкаре, бо той з охотою послугувався ріжними посередництвами в справі навязання взаємин зі сходом, а навіть порозумівся і безпосередньо.

Широку мілітарну програму польського уряду піддержують всі польські політичні групи, що більше ліві це з більшим завзяттям, що виявилося при обговорюванню в соймі закона про військову службу а що більше в справі військового буджету. Польські соціялісти проводили перед всіми групами в справі збільшення буджету мін. військових справ і через свого „ощендносьцьовему" правительству грозили консеквенціями, оскільки воно захотіло би урізати воєнні кредити.

Нічого дивного, що з повищих причин Польща має цілком заслужену репутацію держави наскрізь заборчої, мілітаристичної, яка кожної хвилі завдяки своїй агресивній політиці особливо на сході, становить поважне жерело авантюрничества і небезпеки нових збройних конфліктів в Европі.

Дійсність і пропаганда за кордоном.

Очевидно, що не могли змінити цей усталений погляд на Польщу виступи і пропаганда польських дипломатичних представників за кордоном, особливо на терені Ліги Народів.

Переходячи до цеї справи, мушу ствердити, що ваші думки, панове, відносно Ліги Народів значно змінилися. З початку, коли там правила Франція і все полагоджувалось згідно з вашим домаганням і терезами, ви підносили Лігу до небес, була вона тоді трибуналом справедливости, правди і т. д. Колиж з якогось часу на терені в Лізі, завдяки вашій політиці почали змінятися не на вашу корость, тоді почалося з початку глухе незадоволення, потім спорадичні напади на Лігу, навіть в соймі, де посол Хондзінські з народової робітничої партії назвав без завивання в паперці міжнародній трибунал в Газі і рішення Ліги в Женеві в справі німецьких кольоністів рішенням зграї міжнародних махерів.

Тепер же панове всі з застереженням висловились проти Ліги Народів, особливо посол Гарусевіч, не хочете поширення її компетенції зі страху, що вплинуть там натурально справи, які уважаєте за закінчені. Це відноситься до евентуальної зміни трактатів, в справі нац. меншостий, до чого ви зобовязались, а не дотримали зобовязань. Нічого тут удавати міну добре вихованого пана, який зневажливо проходить над неприємною справою, як це зробив посол Стронськi в справі нац. меншостий і ревізії трактатів. Коли посол з Пепесу Перль далікатненько в своїй промові першого дня дискусії зачепив між иншим коротенько справу нац. меншостий, що вона шкодить на терені Ліги Націй, пос. Стронськi зауважив, що це є тема, над якою місце дебатувати в комісії адміністраційних справ. Після зроблення цієї міни підчас дальшої дебати жадний промовець всіх польських сторонництв вже не торкався тої вразливої для вас теми. Маю враження, що всі признали, що не можна цеї справи підіймати тут підчас дебат над заграничною політикою Польщі, бо це пошкодить на зовні. Може стати недобрим матеріялом для чужої преси, бо прецінь за свою нічого боятись. Своя однозгідно зуміє як завжди справу замяти, а в світ пустити те, що відповідає польським тенденціям і політиці. У переконаний одначе, що це не поможе, а зашкодить ще більше.

Дехто з панів каже, що ви не умовлились. Тим гірше. Значить не доцінюєте факторів, які являються основними причинами вашої слабости за кордоном.

Панове! Аргументації Скірмунта в Лізі Народів, препаровані в спеціяльних цілях заперечити численні, підтверджені фактичними даними меморіяли Українців, Білорусинів, Жидів, Литовців і Німців, не трафляють нікому до переконання. Найкращою ілюстрацією вашої політики відносно національних меншостий і занятих вами українських і білоруських територій, являється польська правительственна політика на наших землях, ваше становище до нас і наших справ в соймі і поза соймом, відношення всього польського суспільства до всього українського. Цей фактичний стан на наших землях, коли фактично положення Українців в границях Польщі межує майже з невільництвом, не може бути сердетом для Европи і всього культурного світу помимо найбільших зусиль ваших затушувати справу, представити в фальшивому світлі. Тут не розбираєтесь в жадних середниках фальшивого представлення для чужого ока свого ганебного фактичного відношення до Українців.

Генеральний перегляд українських сил.

Це ваше відношення назвати за мало гноблення всього українського, це є лінія екстермінації. Вже тепер поведення „безпартийного, фахового" правительства п. Грабского, мужа довіря, п. президента і спасителя польського скарбу, є просто провокаційне. Зовсім недавно мін. внутрішних справ п. Солтан зарядив генеральний перегляд українських сил на всіх українських землях. В ніч з 30. на 31. і дальше адміністрація і політична поліція перевела зверх 10 тисяч ревізій і зверх 2-х тисяч арештів майже в кожному українському селі, в кожному місті і містечку. Ревідували, арештували Українців ріжних політичних переконань, безпартийних, селян, робітників, інтелігентних працівників — адвокатів, інжинірів, учителів, врешті навіть священників. Закрито 4 газети. Конфісковано багато літератури, яка пройшла польську цензуру. На Холмщині і Підляшу конфіскували українські букварі, всі українські газети, що легально виходять під польською цензурою, навіть релігійні книжки. Це вже найкраще представляє той шалений похід проти всього українського, який провадиться від часу обняття наших земель польською адміністрацією.

(Конець буде).

РОЗМОВА НА СТАЦІЇ В ХОДОРОВІ

— Чи це ти, чи не ти? — Так привітав мене якийсь наче знайомий міні голос, коли я з Ходорові вийшов із тернопільського поїзду. Я оглянувся. Біля мене стояв кремезний, може сорокелітний чоловяга, з довгим козацьким вусом.

— Х хто ви будете? — питаю.

— Ну, тепер я вже певний, що це ти! Ну, вітай, Славку, давно не бачилися! — говорив він і підступив вітатися. — Бачиш, я тебе з далека пізнав по ході, та ще не був певний. Коли почув твій голос, я вже певний, що це ти. А ти не пізнаєш мене, га?

— Таки ні, — кажу — голос якби знайомий, але з виду ніяк не вгадаю...

— І не дивно! Давно не бачилися! Чи не двайцять пять літ буде, як розійшлися? А чи тямиш тайні кружки при бережанській гімназії, як то ми сходилися в шопі д-ра Чайковського, як ми там свою газетку гектографували, а ти був редактором?

— Тямлю, чогожби ні...

— А Антошка Біляка пригадуєш?

— Ах, це ти! — зрадів я. — Вітай, вітай! Ходім у ресторан та поговоримо. До львівського поїзду й так іще годину ждати.

Пішли. У дверника довідалися, що наш поїзд спізнений більше як годину.

— От буде час наговоритися! — кажу. Посідали ми біля столика, казали дати перекуску.

— Оповідай щось про себе! — кажу.

— Я щож мені про себе оповідати? Я бачиш господарюю...

— Де? В Бережанщині?

— Ба, ні! В Тернопільщині. По скінченні гімназії старався я дістати якусь посаду, бо на університет не стало в мене фондів. Та дістати посаду було годі. Тоді я кинувся до торговлі. Торговлею доробився я невеличкого майна, купив трохи поля, оженився в селі тай господарюю. А ти?

Я оповів йому про себе, а там і зійшли ми на життя на селі. Він хвалив своє село. А я кажу:

— Тай у нас до війни життя йшло повною струєю. Буйно цвило життя в читальнях „Просвіти", в „Січах" та „Соколах", розвивався „Сільський Господар" і молочарські спілки. Ну, тепер не ті часи...

— Егеж і певно зараз схочеш нарікати на важкі обставини, на перепони всякі.

— Та нема що казати, таки так?!

— Егеж, якби вам так це субвенції то аж тоді поплилоб життя повною струєю. Ні, друже! Для людей праці нема перепон. І в нас чи мало читалень позамиканих. — Та це нас зовсім не знеохотило, а противно ще більше завзяття додало. У нас кожда хата читальня, кожне сливе родина передплачує один, два часописи, купує пожиточні книжки й читають їх пильно. І скажу правду, що хто зна, чи не більше пожитку з цього як із читальні. Правда, що не можна забавитися спільно тай дещо нарадитися, але чиж нам тепер до забав — праці нам треба.

— Кажу тобі, що я сам свого села не пізнаю. Чисте й гарне мов у Чехії або в Німеччині. І люде все чисто зодягнені. Навчилися навіть таких „дрібниць" — як виходки будувати, платків до носа вживати та не лизати рук. А зайдеш у хату, то так чистенько! Так тобі здається, що ти не в нас у Галичині, а на Великій Україні, де хати здавна славляться чистотою. Вечером родина посідає кругом стола, хтось один читає чи часопис, чи книжку, а другі слухають, розправляють, міркують — одним словом, ще раз кажу, у мойому селі кожня хата своя читальня. На часописи і на книжки ніхто не жалує грошей. „Тепер уже всі розуміємо, кажуть, що книжка й часопис наші найкращі приятелі. Увійдеш у хату, так відразу вдарить тебе поличка з книжками.

— Ну, то тобі тепер десь дуже вдячні за це.

— Мені? Защо! Це не моя заслуга, а всіх цих молодих господарів, що на війні в світі бували тай багато навчилися. За ними пішла молодь. Перше молодь тратила час на пиятику, навіть на бійки — а тепер ніхто й не чує про це! От десь часом забавляться на весіллі або при иншій нагоді тай тільки...

Увійшов дверник і кликнув, що поїзд до Львова вже є. На розмові минув час так скоро, що ми не зчулися, як дві години минуло...

Оба ми подалися до поїзду.

Я. В.

(„Рогатинець").